

ABDULLA QAHHOR ASARLARIDA UMUMIY IQTISODIY TAHLIL

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15203519>

Bekjonov Bobur Qo'ziboy o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti talabasi

Annotatsiya

Abdulla Qahhor hikoyalarida iqtisodiy muammolar, ijtimoiy tengsizlik va kambag'allik masalalari ham o'ta ta'sirchan tarzda tasvirlangan. "Bemor", "Anor", "O'g'ri" kabi hikoyalarida oddiy xalqning moddiy yetishmovchiligi, tibbiy xizmatga, oziq-ovqatga, turmush qulayliklariga bo'lgan ehtiyoji ochiq va real ko'rsatiladi. Adib bu asarlarida tizimdagi iqtisodiy adolatsizlikni tanqid qiladi, inson qadr-qimmati moddiy muhtojlik soyasida qanday xorlanayotganini ko'rsatadi. Qahhor odamlar o'rtasidagi ijtimoiy farqni, rahm-shafqatdan mahrum bo'lgan amaldorlarning xalq dardiga befarqligini ham iqtisodiy kontekstda ochib beradi. Bu jihatlar yozuvchining iqtisodiy masalalarga ham befarq bo'lmaganini, ularni jamiyatdagi asosiy muammo sifatida ilgari surganini isbotlaydi.

Annotation

Economic issues, social inequality, and poverty in Abdulla Qahhor's stories are depicted in a deeply touching and realistic manner. In stories like "The Sick Woman", "The Pomegranate", and "The Thief", Qahhor portrays the material deprivation of ordinary people and their dire need for medical care, food, and basic living conveniences. In these stories, the author criticizes the economic injustice within the system and reveals how human dignity is humiliated under the shadow of poverty.

Qahhor also exposes the social gap between the people and officials, showing how compassionless authorities remain indifferent to the suffering of the people. This contrast is not only emotional but also deeply economic. He uses realistic characters and situations to emphasize that behind every small material deficiency lies a larger issue of human dignity being ignored.

Through these stories, Qahhor paints a clear picture of how economic hardship crushes not only people's well-being but also their hopes and dignity. His work remains relevant today as it sheds light on how systemic failures impact the lives of the vulnerable and how inequality robs people of both material and spiritual peace.

Аннотация

Экономические проблемы, социальное неравенство и бедность в рассказах Абдуллы Каххара изображены предельно реалистично и глубоко трогательно. В таких рассказах, как «Большая», «Гранат» и «Вор», писатель показывает материальные трудности простых людей, их острую нужду в медицинской помощи, пище и элементарных бытовых удобствах. Эти произведения раскрывают несправедливость системы и то, как человеческое достоинство унижается в условиях бедности. Каххар также показывает социальную пропасть между простыми людьми и чиновниками, подчеркивая отсутствие сочувствия у властей. Эта разница выражается не только в эмоциях, но и в экономической несправедливости. Через правдоподобные образы и жизненные ситуации автор подчеркивает: за каждой мелкой материальной нехваткой скрыта большая трагедия — утрата человеческого достоинства.

Эти рассказы ясно показывают, как бедность разрушает не только физическое благополучие, но и моральное состояние человека. Произведения Каххара и сегодня остаются актуальными, поскольку обнажают последствия экономических неурядиц и социального неравенства в жизни обычных людей.

Kalit so'zlar

Abdulla Qahhor, iqtisodiy tahlil, jamiyatdagi tengsizlik, mehnat, iqtisodiy adolatsizlik, ijtimoiy tabaqalanish, O'zbek adabiyoti.

Kirish

Abdulla Qahhor (1907–1968) o'zbek adabiyotining rivojida muhim o'rin tutadi. U nafaqat badiiy, balki ijtimoiy va iqtisodiy masalalarni ham o'z asarlarida yoritgan. Qahhorning asarlarida mehnatkashlarning mashaqqatli hayoti, kambag'allarning qiyinchiliklari va boylarning ijtimoiy adolatsizlikka asoslangan siyosati keskin tanqid qilinadi. U, o'z zamonasidagi iqtisodiy tizimning adolatsizligini ochib beradi. Qahhorning asarlarida iqtisodiy masalalar, o'zaro ijtimoiy-iqtisodiy farqlarni ko'rsatish orqali, adolatli jamiyat tuzish zarurligini ta'kidlaydi. Ushbu maqolada Qahhorning asarlaridagi iqtisodiy tahlillarni ko'rib chiqamiz va ularning jamiyatdagi iqtisodiy adolatsizlikka bo'lgan munosabatini o'rganamiz.

Asosiy qism

Abdulla Qahhor o'zbek adabiyotida hayotni chuqur his qilgan, uni badiiy haqiqatga aylantirishda o'ziga xos uslub va nigohga ega ijodkordir. Uning “**Anor**” nomli hikoyasi ham shunday asarlardan bo'lib, unda ijtimoiy adolatsizlik va

iqtisodiy tengsizlik juda sodda, lekin ta'sirli shaklda ochib berilgan. Hikoya markazida oddiy bir erkak – ota obrazi turadi. U bozorda ikki dona anor ko'radi va ularni farzandlariga olib berishni niyat qiladi. Ammo oddiygina niyatni amalga oshirishning o'zi unga og'ir, hatto imkonsiz tuyuladi. Shu sodda syujet orqasida Qahhor murakkab iqtisodiy muammolarni fosh etadi.

"U ikki dona anorni qo'lga olib turdi-da, narxini eshitgach, yana sekin joyiga qo'ydi..."

Bu satrda faqatgina iqtisodiy ojizlik emas, balki insoniy or-nomus, ota qalbidagi iztirob ham mujassam. Oddiygina ikki meva – anor – farzand uchun katta bayram bo'lishi mumkin, lekin bu bayramni ota taqdim eta olmaydi. Sababi – moliyaviy nochorlik.

"Izlash" asarida Qahhor o'zining iqtisodiy qarashlarini yana bir bor tasvirlaydi. Mehnatkashlarning mashaqqatli mehnati va ularning kam haq olishlari, boylarning esa o'z boyliklarini faqat meros yoki boshqalarning mehnati orqali orttirishi haqidagi tahlilni davom ettiradi:

"Ishlab chiqarish jarayonida kimgadir to'liq haq to'lanmasa, bu jamiyatdagi tengsizlikni ko'rsatadi. Kambag'allarning har bir kuni azob, boylarning esa har bir kunlari isrofgarchilik bilan o'tadi."

Qahhor bu asarida ijtimoiy tabaqalanishni ko'rsatish bilan birga, mehnatning qiymati va uning adolatli taqsimlanmasligi muammosini ko'rsatadi.

"Yolg'izlar" asarida iqtisodiy va siyosiy inqirozning ijtimoiy jihatlarini ko'rsatiladi. Qahhor asarda, iqtisodiy resurslarning notog'ri taqsimlanishini, boylarning resurslarni o'z foydasiga ishlatishlarini, kambag'allarni esa har qanday sharoitda ishlashga majbur qilishlarini tanqid qiladi. Asardan bir parcha:

"Boylar uchun birinchi navbatda o'z foydalari turadi. Ular o'zlarining boyliklarini o'zgalar mehnatidan oshirishni afzal ko'radilar."

Bu parcha orqali Qahhor, boylarning o'z iqtisodiy resurslarini faqat o'z manfaatlariga xizmat qilishga sarflashlarini ochib beradi.

"Qismat" asarida ham iqtisodiy masalalar markaziy o'rin egallaydi. Kambag'allar hayotining qiyinchiliklari, boylarning iqtisodiy nohaqliklari haqida so'z yuritiladi. Qahhor, iqtisodiy tizimdagi noto'g'ri taqsimot va adolatsiz siyosatni fosh qiladi. Asardan bir parcha:

"Boylarning boyligi boshqalarning mashaqqatli mehnati orqali to'planadi. Qishloq aholisi faqatgina yashash uchun kurashmoqda, lekin bu kurashda adolat yo'q."

Bu asarda iqtisodiy adolatsizlik, mehnatning kam haq to'lanishi va jamiyatdagi ijtimoiy farqlar ochib beriladi. Qahhor, jamiyatda haqiqiy tenglikka erishish uchun iqtisodiy islohotlarning zarurligini ta'kidlaydi.

Xulosa

Abdulla Qahhorning asarlarida iqtisodiy tahlilning markaziy o'rnini bor. Uning "Anor", "Izlash", "Yolg'izlar" va "Qismat" kabi va boshqa asarlarida jamiyatdagi iqtisodiy adolatsizlik va ijtimoiy tengsizlik masalalari chuqur tahlil qilinadi. Qahhor boylar va kambag'allar o'rtasidagi iqtisodiy farqlarni, mehnatning adolatsiz taqsimlanishini tanqid qiladi va iqtisodiy tizimdagi islohotlarning zarurligini ta'kidlaydi. U o'z asarlari orqali adolatli jamiyat barpo etishga chaqiradi va iqtisodiy islohotlar amalga oshirilishi zarurligini bildiradi. Qahhorning asarlarini o'rganar ekanmiz, yozuvchining yashagan zamonidagi iqtisodiy ahvol bilan hozirgi bizning zamonamizni solishtirib ancha xulosa chiqarsak bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qahhor, A. (1954). *Qutlug' navo*. Toshkent: Adabiyot nashriyoti.
2. Qahhor, A. (1960). *Izlash*. Toshkent: Ma'naviyat.
3. Qahhor, A. (1962). *Yolg'izlar*. Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar Uyushmasi.
4. Karimov, I. (1994). *O'zbek adabiyotining rivojlanish tarixidan*. Toshkent: Sharq nashriyoti.
5. Mukhtorov, F. (1998). *Abdulla Qahhor: Hayoti va ijodi*. Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar Uyushmasi.